

ת"פ 578/02/17 - מדינת ישראל נגד ד.ו.

בית המשפט המחוזי בחיפה
ת"פ 578-02-17 מדינת ישראל נ' ו' (עציר)
בפני כבוד השופט אבי לוי
בעניין:
המאשימה מדינת ישראל
נגד
הנאשם ד.ו. (עציר)

גזר דין

רקע

עניינו של הנאשם שלפניי, ד.ו., הוא אכן יוצא-דופן בנוף התיקים הנדונים בפני בית-משפט זה. **לכאורה, הדברים פשוטים:**

עניין לנו במי, שבמהלכן של 95 דקות לאחר חצות הלילה שבין ה- 23.1.17 לבין ה- 24.1.17, **הצית שלוש מכולות אשפה וקרטוניה ברחובות השרון ויחיעם בעיר נהריה**. הללו היו רכושה של עיריית נהריה ומשמשים את הציבור. במעשיו, **גרם הנאשם נזק בן אלפי שקלים**.

מעשים אלו הביאוהו לתת את הדין לפני בית המשפט בגין עבירה של **הצתה**, לפי סעיף 448(א)רישא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**" או "**החוק**").

עם זאת, **בחינה מעט מעמיקה יותר של הדברים מלמדת על ייחוד רב בענייננו**. הנאשם עשה את שעשה זמן קצר (כ-45 ימים) לאחר שחרורו מנשיאת מאסר בן 15 חודשים שהוטלו עליו במסגרת ת"פ 20660-10-15 **מדינת ישראל נ' ד.ו.** (ניתן ביום 20.3.16 על ידי כב' השופטת בש). הוא הורכב מעונש בן 11 החודשים אשר הוטל עליו בגין מעשיו דשם ומהפעלה מצטברת של מאסר מותנה בן 4 חודשים.

במסגרתו של התיק הנ"ל, הורשע הנאשם במעשי הצתה, איומים, הפרעה לשוטר ומעשה פיזיות ורשלנות; גם באותו המקרה ניצבה במרכז עובדות ההרשעה הצתת פחי-אשפה השייכים לעיריית נהריה (ברחובות שונים בעיר) וסיכון שלום הציבור ובטחונו בדרך זו. עוד באותו התיק, זמן קצר לאחר ביצוע מעשה זה, הוא איים על שוטר אשר פנה אליו, ואף הפריע לו במילוי תפקידו. יודגש, כי כבר באותו פסק-דין צוין, שהנאשם מוכר למערכת בריאות הנפש, שכן הגיע לסירוגין למרפאה לבריאות הנפש ואף אושפז מספר פעמים בבית-חולים פסיכיאטרי. אשפוזים אלו באו בעקבות תגובותיו האלימות וניסיונות אובדניים אשר אותם ביצע. במסגרת אותו פסק-דין אוזכרה חוות-דעת שירות המבחן, אשר התרשם מהנאשם כמי שמאופיין ביכולות תובנה מצומצמת, בדלות רגשית ובמוגבלות ורבליית. צוין, כי הוא מתפקד על רקע

ההפרעות הנפשיות שמהן הוא סובל.

את המעשים, עליהם הוא נותן את הדין כעת ביצע תחת השפעת אלכוהול. כאמור, המעשים בוצעו חרף עונש מאסר מותנה בן 10 חודשים, אשר היה תלוי ועומד נגדו לבל יעבור עבירת אלימות מסוג פשע, עונש שהוא כעת בן הפעלה.

השתלשלות ההליך השיפוטי הנוכחי בעניינו של הנאשם

בתחילת ההליך השיפוטי הנוכחי נעצר הנאשם עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו. **עם זאת, מקץ כ- 17 חודשים שוחרר מהמעצר(הוא נעצר ביום 24.1.17 ושוחרר ביום 19.7.18).** לאחר מכן, עד ליום 28.11.19, במסגרת ניסיונות לשתף הנאשם בתהליך שיקומי, מצוי היה הנאשם במוסד "בית גלי", הכפוף ליחידה לתחלואה מורכבת של בריאות הנפש ועוסק במתן מענה לאנשים צעירים בעלי מצב תפקודי ירוד, המתמודדים עם התמכרויות המשולבות בהפרעות נפשיות, כאלה, שאין ניתן לתת מענה לקשייהם במסגרת הקהילה.

דא עקא, הנאשם יצא ביום 24 נובמבר לחופשה מאושרת מהמסגרת הנ"ל אך לא חזר אליה במועד שנקבע לו, ולאור שיחה שהתקיימה עמו אושר לו לחזור ביום 1.12.19. חרף זאת, הוא לא שב במועד שנקבע לו לכך ומסר לאנשי הצוות הטיפולי שניסו לאתרו, שישב למחרת. גם אז לא שב וכלל לא ענה לניסיונות הצוות הטיפולי ליצור עמו קשר טלפוני. בעקבות זאת, קוימה עמו שיחת הבהרה וכשהתייצב לבסוף, נערכה לו שיחת שימוע; בתום שיחה זו, הוחלט על הפסקת שהותו במסגרת "בית גלי", לאור הפרת תנאי המסגרת כפי שפורטו לעיל. משסולק הנאשם מ"בית גלי" הוא נמצא מפר את תנאי שחרורו ועורך דינו מסר על כך דיווח לבית המשפט.

משאלו היו פני הדברים, ביום 8.12.19 עתרה המאשימה למעצרו עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו; נערך דיון בבקשה ובסופו הוא אכן נעצר בהתאם להחלטת בית משפט זה; הוא מצוי במעצר מאז ועד למתן גזר הדין בעניינו, כעת.

כפי שניתן להבחין מיד, ההליכים בתיק זה נמשכו תקופה ארוכה מאד. במהלכם, נעזר הנאשם בשירותיהם של שלושה סנגורים שונים: עו"ד לירון מלכה (מטעם הסנגוריה הציבורית), אשר ייצגה אותו בכל ההליכים עד לישיבת ה- 5 נובמבר 2019; באותה הישיבה הודיע הנאשם לבית המשפט כי הוא מבקש שייצגו בהליך עו"ד מור עטייה; עו"ד עטייה ביקש להשתחרר מייצגו ובשיבת ה- 2 ינואר 2020 כבר ייצגו עו"ד אולג פרגין, (שוב) מטעם הסנגוריה הציבורית.

כתב-האישום המקורי הוגש ביום 1 בפברואר 2017 ואילו ישיבת טיעונים לעונש ראשונה נערכה רק ביום 19 במרץ 2019, דהיינו יותר משנתיים מאוחר יותר. הטעם להתמשכות זו נעוץ ברצון כל המעורבים בתיק (תביעה, הגנה ובית-המשפט) לנסות לצעוד יד ביד עם הנאשם בנתיב שיקומי, אשר יחלצו מהתהום שאליה שקע (פועל יוצא של מעשיו משולחי הרסן), שקיעה, אשר, פעם אחר פעם, מביאה אותו להיאסר לתקופות ממושכות בגין מעשי הצתת פחים (בעיקר). מעשים אלו מבוצעים על רקע הפרעת אישיות, שממנה סובל הנאשם כמו גם מגבלתו השכלית-התנהגותית ונטיותיו לעשות שימוש לרעה באלכוהול. הניסיון השיקומי האמור בוצע, מטבע הדברים, בניתובו ובניווטו של שירות המבחן.

דיווחי מוסדות השיקום לגבי השתלבות הנאשם בהם

עמוד 2

עו"ס בית-גלי, בו שהה עד לאחרונה, ציינה, במכתבה מיום 18.3.19 כי מצבו הכללי של הנאשם טוב; כי הוא מציית לכללים, נמנע מפיתויים ואיננו זקוק לטיפול תרופתי. שירות המבחן בחר עבורו, אפוא, את יחידת "תכנים" כמסגרת, האמורה לסייע לו בנתיבו לזכות בטיפול אפקטיבי בתחלואה הכפולה שממנה הוא סובל. ועדת הקבלה שנערכה לנאשם במוסד "תכנים" ציינה, כי **הנאשם הבהיר לה, שאין לו נכונות או מוטיבציה להשתלב בטיפול במסגרת כשלבדבריו, הוא איננו רואה בעייתיות בתחום האלכוהול ואינו מוכן להפסיק לצרוך אלכוהול. כך גם אמר הנאשם לפני, בדברו האחרון.**

החלטת הוועדה הייתה, אפוא, שהנאשם איננו מתאים לטיפול במסגרת יחידת "תכנים". שירות המבחן פנה אל הנאשם שוב על מנת לברר עמו את כוונותיו ביחס לצריכת אלכוהול ולגמילה מהתמכרותו זו. עלה מהשיחה עמו, שהוא שבע-רצון מהשהות ב-"בית-גלי" שם הוא מצליח לשמור על כללי המסגרת. עם זאת, הוא ביטא **אמירות ברורות בדבר חוסר נכונות להשתלב במסגרת טיפולית סגורה בתחום האלכוהול** והביע רצונו, בתום ההליך, לשוב אל משפחתו ולנהל אורח-חיים עצמאי.

חרף הסבר שניתן לו בעניין הקושי וההשלכות, הטמונים בשימוש באלכוהול על-ידיו, הוא הבהיר את הסתייגותו החד-משמעית ממסגרת טיפולית סגורה העשויה לסייע לו בקבלת מענה המותאם למצבו. הוא הביע נכונותו לשהייה במסגרת אמבולטורית בלבד; טעמיו לעמדה זו נעוצים היו בעברו, עת שהה בטיפול במסגרת פתוחה ולא הצליח להימנע מצריכת אלכוהול.

בעדכון אשר נתקבל ביום 5 דצמבר 2019 עלה, כי **הניסיון לשלב את הנאשם במסגרת יחידת "תכנים" לא הצליח בשל אי עמידתו בתנאי המסגרת הטיפולית שבא לידי ביטוי באי קבלת טיפול תרופתי מותאם למצבו הנפשי בשל תופעות לוואי, מהן סבל. לפיכך, לא עלה יפה הניסיון לשלבו כמתוכנן וכנדרש במצבו במסגרת יחידת "תכנים".**

אכן, מדובר בצילום של תמונת-מצב מטרידה.

עיקרי תסקירי שירות המבחן בעניינו של הנאשם

שירות המבחן עקב מקרוב אחר מצבו של הנאשם ועשה מאמצים גדולים לסייע לנאשם ולבית המשפט לשלב את הנאשם במסגרת טיפולית שיקומית.

בתסקירו מיום 17 מרץ 2019, הסיק ממצאים ומסקנות כדלקמן -

לנוכח עמדותיו של הנאשם בעבר ובהווה, מתחזקת ההערכה שמדובר באדם **בעל יכולת תובנה מצומצמת למצבו ההתמכרותי, המבטא לאורך השנים חוסר-נכונות לשיתוף פעולה עם גורמי טיפול בתחום ההתמכרויות כשברקע להתנהלותו המסוכנת ועוברת החוק, קיימת בעיית התמכרות שאיננה מטופלת.** השירות דיבר גם על הערכה שלפיה הנאשם מתקשה להפנים את הבעייתיות בהתנהלותו ואת מצב-הסיכון תחת שימוש באלכוהול.

לאור עמדת הוועדה הבין-משרדית, אשר התקשתה למצוא מסגרת טיפולית המותאמת למצבו, אי-קבלתו ליחידת "תכנים" ואמירותיו השוללות נכונות להשתלב במסגרת טיפולית סגורה לתחלואה כפולה, כשמסגרת טיפולית אמבולטורית אין ביכולתה להפחית הסיכון במצבו, **חזר השירות על עמדתו בעבר (מיום 4.7.17) שלפיה אין בידיו**

להמליץ על הארכת עונש המאסר המותנה התלוי ועומד נגדו או על חלופה עונשית או שיקומית אחרת שיש בה כדי לסייע בהפחתת הסיכון במצבו.

בהתאם לבקשת ההגנה הופנה הנאשם שוב אל שירות המבחן לצורך בחינת אפשרות שילובו במסגרת שיקומית.

בתסקיר מיום 30 מאי 2019, עמד השירות על קשייו של הנאשם לעמוד בכללי המסגרת שבה שהה וציין כי במצבים מעוררי כעס ותסכול הוא מתקשה לשלוט בדחפיו; **הומלץ אז על כינוסה של ועדת קבלה במסגרת יחידת "תכנים" לצורך בחינת שילוב הנאשם במסגרת זו.**

ביום 8 יולי 2019, נמסר כי הוועדה אכן התכנסה בעניינו שוב ביום 16 יוני 2019, ובמסגרתה **הביע הנאשם נכונות להשתלב ביחידת "תכנים" בשל "שיקולי רווח והפסד בהליך המשפטי".**

ביום 19 ספטמבר 2019 נמסר בבד עם בבד עם דיווח על קשיים משמעותיים בהתנהלות הנאשם במסגרת "בית גליל" על כך, שלהערכת גורמי הקליטה והטיפול במסגרת "תכנים" כי הוא **נמצא מתאים להיקלט שם וצפוי להשתלב במסגרת זו תוך מספר שבועות.** (מטרת מסגרת "תכנים" היא קבלה והכרה של בעיית ההתמכרות ובריאות הנפש, הקניית כלים להתמודדות עם מצבי דחק ורכישת מיומנויות לניהול אורח חיים נורמטיבי ללא התמכרות). התבקשה דחייה נוספת בדיון בעניינו של הנאשם על מנת לאפשר השתלבותו ביחידת "תכנים" בהתאם להחלטת גורמי הקליטה.

בתסקיר האחרון בעניינו של הנאשם, מיום 5 דצמבר 2019 (אשר קדם למעצרו בגין הפרת תנאי השחרור כמפורט לעיל), צוין, כי מזהה נסיגה משמעותית בהתנהלותו של הנאשם ובמידת שיתוף הפעולה שלו עם גורמי הטיפול, **מה שבא לידי ביטוי באי היענות להנחיות הטיפוליות, התנגדותו לשילובו ביחידת "תכנים" כנדרש ובהתאם לעברו ההתמכרותי והנפשי ובהפרת תנאי המעצר וכללי הטיפול של מסגרת "בית גליל".** צוין, כי מתחזקת ומתבססת ההערכה שהנאשם מתקשה לגייס כוחות לתהליך השינוי הדורש השקעת משאבים תפקודיים ורגשיים לצד קושי משמעותי להיענות לכללים של מסגרת טיפולית. לפיכך, ומאחר שמאז הפנייתו לראשונה אל שירות המבחן בשנת 2017 ועד היום לא חל שינוי או התקדמות מבחינת יכולתו להיענות להליכי הטיפול והשיקום, ציין השירות, כי **מיצה את יכולתו לסייע לנאשם. המלצתו העונשית של השירות איננה כוללת המלצה טיפולית או שיקומית כלשהי.**

ראיות הצדדים לעניין העונש

ישיבה ראשונה שעניינה טיעונים לעניין העונש נערכה בעניינו של הנאשם ביום 19 מרץ 2019. במסגרת ישיבה זו הוגשו ראיות כדלקמן:

מטעם התביעה הוגשו לפני **תדפיס מידע פלילי** (טע"ת 1) הכולל שורה של הרשעות בעבירות איומים, אלימות, סחיטה, היזק לרכוש במזיד, החזקת סכין שלא כחוק ופריצה לבניין. עבירות אלה נעברו בין השנים 2006 ו-2014. בגין ריצה הנאשם בעבר **5** עונשי מאסר שונים (בחלק מהמקרים תוך הפעלת עונשי מאסר מותנים). הוגש פסק דינו של בית משפט זה ב- ת"פ 20660-10-15, אשר במסגרתו כלול עונש **מאסר מותנה בן 10 חודשים שהוא בן הפעלה.**

הסנגורית המלומדת (אשר ייצגה אז את הנאשם), עו"ד לירון מלכה הגישה לפני **ראיות הגנה** כדלקמן: מסמך מיום 18 מרץ 2019 חתום בידי הגב' יערה דאי, עו"ס "בית גליל" אשר עיקריה הובאו לעיל. ממנו עלה כי "בית גליל" העניק לנאשם

מקום עם גבולות ברורים המאפשרים לו לתפקד ברמה טובה ולווסת עצמו טוב יותר בשעת דחק או לחץ נפשי.

עוד הגישה מסמך רפואי (טע"ה/2), אשר נערך במוסד לביטוח לאומי (משנת 2003), ממנו עלה, שהנאשם סבל מהפרעות אישיות קשות, מתסמונת טורט, עבר אשפוזים בגין אלו וממשיך לסבול מההפרעות הללו. נקבעה לו, אפוא נכות כללית בשיעור של מאה אחוזים.

כן הגישה מסמך מחדר המיון בבית חולים "מזור" (טע"ה/3) מחודש ינואר 2017 (אשר הוכן בהקשר לתיקו הפלילי הקודם). ממנו עלה העדרה של פסיכוזא פעילה והעדר סיכון פיזי לעצמו או לזולת. עם זאת נרשמה הצהרתו, שניסה לפגוע בעצמו פגיעה אובדנית.

הוגש גם מסמך מיום 25 מרץ 2018 שנערך בידי יו"ר וועדת ההכרעה הבין משרדית שבמנהל המוגבלויות בעניינו של הנאשם. ממנו עלה, כי על רקע אבחנות של נזק מוחי אורגני ופיגור שכלי, אין הנאשם מתאים לטיפול ושיקום במסגרת המוסד לטיפול בסובלים מתחלואה כפולה נפשית - "תכנים". יודגש, כי זו המסגרת שאליה המליץ שירות המבחן לשלוח את הנאשם ואשר ביחס לקבלת טיפול במסגרתה הוא נמצא בלתי כשיר בתחילה ולבסוף, משאושרה קבלתו לשם, הוא עצמו ויתר על האפשרות להשתלב שם.

בנוסף, הגישה הסנגורית לתיק בית המשפט (במסגרת השלמת טיעוניה בכתב) מסמכים נוספים, בהסכמת התביעה, כדלהלן: **אבחון רפואי שנערך לנאשם** (מיום 31.7.03) מטעם הביטוח הלאומי, המלמד, שהנאשם סובל מהפרעות אורגניות קשות ותסמונת טורט; **תעודת חדר מיון** (מיום 24.1.17 - מהמרכז הרפואי לבריאות הנפש, מזור) ממנה עולה כי ריח של אלכוהול נדף מהנאשם, סמוך למועד ביצוע העבירות; **מכתב מטעם עו"ס**, שליוותה את הנאשם מאז קליטתו ב- "בית גלי". צוין במסגרת המכתב הנ"ל, כי מסגרת זו הקנתה לנאשם גבולות ברורים, המאפשרים לו לתפקד ברמה טובה. הוסף, שהתנהגותו של הנאשם לרוב רגועה, אם כי לעיתים קיים אצלו קושי בוויסות רגשי. (לנוכח העדכונים המאוחרים יותר, אשר הובאו בהמשך בעניינו של הנאשם, יש להתייחס אל חוות דעת זו כאל כזו שהייתה נכונה לשעתה).

טיעוני הצדדים

המאשימה

בישיבת ה - 19 מרץ 2019 נטען מטעם המאשימה, כי הדמיון הרב בין התיק הנוכחי לבין התיק בו נדון בעבר הקרוב מלמד על כך שהנאשם כלל לא למד לקחו ולפיכך, כי ראוי להחמיר בעונשו וכך להרחיקו מהציבור למשך תקופה ארוכה יותר. צוין שמעשיו של הנאשם אמנם לא נועדו לפגוע בנפש או בגוף אך על נקלה עלולה הייתה האש להתפשט ולגרם נזקים חמורים, בנפש בגוף וברכוש נוסף. צוין כי המעשה היה מתוכנן, וכי הנזק אשר עלול היה להיגרם היה גבוה. עוד צוין, כי בפועל נגרם נזק בן אלפי שקלים וכי אין לאתר מניע אמיתי לביצוע המעשה מה שהופך את עושהו למסוכן עוד יותר.

הוצע, אפוא, מתחם עונש הולם הנע בין 24 לבין 48 חודשי מאסר וכי בנסיבות המקרה ראוי להורות על הפעלת העונש המותנה כולו (10 חודשים) במצטבר לעונש המוטל כאן. הודגש, כי הודאת הנאשם באה לאחר שהתייצבו עדי תביעה על מנת להעיד ובכך הושחת זמנם לריק; כי הנאשם איננו מצוי בקרבה לסייג לאחריות פלילית, כי הוא הבין היטב את תוצאותיהן הפוטנציאליות של מעשיו; וכי העובדה שביצע אותם תחת השפעת אלכוהול היא עצמה איננה שיקול לקולה

אלא דווקא לחומרה.

בישיבת ה - 2 ינואר 2020, טענה עו"ד מאיה חזן-דהאן, כי יש להביא בחשבון את ממצאיו ומסקנותיו הקשים של שירות המבחן מיום 5 דצמבר 2019 עת באים לגזור לנאשם עונש; כן, נטען, כי ראוי להתחשב לחומרה בהעדר שיתוף הפעולה מצדו של הנאשם לאורך זמן ובהפרת תנאי מקום שהייתו על ידיו, הפרה, אשר הביאה לבסוף לסילוקו משם. ב"כ המאשימה טענה כי הנתונים הללו מצדיקים גזירת עונשו של הנאשם באזור הרף העליון של מתחם הענישה בהעדרם של שיקולי שיקום רלבנטיים בשעה זו. התקופה הארוכה בה שהה הנאשם בתנאים מגבילים צריכה אמנם להילקח בחשבון במידה מסוימת אך לא כתקופת מעצר מלאה.

ב"כ הנאשם

בישיבת ה - 19 מרץ ציינה ב"כ הנאשם המלומדת דאז, עו"ד מלכה, את סירובו של הנאשם להיכנס למוסד גמילה סגור ולקבל בדרך זו את ההליך הטיפולי פירשה כנעוץ במחלתו הנפשית ובליקוי השכלי התפתחותי ממנו הוא סובל. המסגרת שהוצעה לא התאימה לנאשם והוועדה אשר מונתה לעסוק בכך קבעה זאת במפורש. לפי טענתה הרשויות לא ניסו להתאים לנאשם פתרונות יצירתיים וזה היה מקור התקלה שנוצרה לבסוף והבסיס להעדר המלצה חיובית בעניינו. הסנגורית הפנתה לעובדה שהנאשם איננו שותה אלכוהול מזה שנתיים וחצי וסברה כי לעובדה זו נודעת משמעות רבה עת בוחנים את סיכויי שיקומו.

לדבריה, מאסר מאחורי סורג ובריה לא יועיל בעניינו של נאשם זה כפי שהוא לא הועיל בעבר. לדעתה "בית גלי" היא מסגרת המתאימה לנאשם חרף היותה מוסד פתוח אך למרבה הצער שירות המבחן סירב לראות בו מקום להחזקה בתקופת מבחן. לדעת הסנגורית, חרב מתהפכת מעל ראשו בדמות צו מבחן והחזקה ב"בית גלי" לצורכי שיקום יכולה הייתה להבטיח אי חזרה לעבירה דומה בעתיד מצידו. על רקע עמידתו יוצאת הדופן בכל כללי הבית בשמונת החודשים האחרונים ראוי היה לטעמה, לשקול השמתו שם, דווקא. לדעת הסנגורית נסיבות ביצוע העבירה לא היו מן החמורות: המעשה לא היה מתוכנן; נזקיו בפועל לא היו גדולים; לנוכח כל הנסיבות ראוי היה לנקוט את הרף הנמוך במתחם.

כאן המקום לציין, כי בסיום דיון הטיעונים לעונש (מיום 19.3.19) ביקשה הסנגורית המלומדת להוסיף דברים בכתב. ביום 16.4.19, אכן השלימה הסנגורית את טיעוניה לעניין העונש בכתב. צוין, כי ההגנה מסכימה להטלת צו מבחן אך עותרת להשתתף עונש שלמעשה יחפוף את כל תקופת מעצרו של הנאשם. הסנגורית חזרה והפנתה לנסיבותיו הייחודיות של הנאשם ועמדה פעם נוספת על הקושי הרב במציאת מסגרת מתאימה עבורו. לסיכום, צוין שהחזרתו של הנאשם למאסר סגור תגרום, למעשה, להרעה במצבו.

לנוכח שינוי הנסיבות שתואר לעיל הפך, כמובן, טיעון ההגנה הנ"ל לבלתי רלבנטי במידה רבה.

בישיבת ה - 2 ינואר 2020, ביקש סנגורו של הנאשם באותה ישיבה, עו"ד פרגין, להדגיש את העובדה שבסופו של יום הורשע הנאשם בהצתת שני פחי אשפה וקרטוניה שבוצעה לפני כשלוש שנים, וכי המעשה בוצע על רקע פיגור גבולי ונזק מוחי אורגני ולא כעבריינות לשמה. הודגשה תקופת המעצר הארוכה בה שהה וכן העובדה, שתנאי מעצר הם קשים מתנאי מאסר. בהתחשב בנתון זה ראוי, לטעמו של הסנגור להשקיף על תקופת המעצר עד כה ככזו החופפת מאסר בן שנתיים ימים כפי שעתרה התביעה בתחתית מתחם הענישה שהציגה. הסנגור הדגיש שמנת המשכל הגבולית של הנאשם מהווה הסבר וטעם לשיתוף הפעולה החלקי בלבד שאותו גילה עם רשויות החוק. הסנגור ציין שאחרי ככלות הכול

הנאשם הפסיק לעשות שימוש באלכוהול ולא ביצע כל עבירה נוספת; הוא עצמו דיווח באמצעות סנגורו על ההפרה; פניו להקמת משפחה ולחיים נורמטיביים. לדעת הסנגור, על המערכת לעודד את הנאשם על מנת שיעלה על דרך המלך.

דברו האחרון של הנאשם

בישיבת ה- 19 מרץ, פנה הנאשם אל בית המשפט והביע את רצונו להיות חופשי. הנאשם הדגיש שאינו מוכן לוותר על האלכוהול, אך ציין, כי "רוצה ללכת ל-N.A לשיחות".

בישיבת ה-2 בינואר 2020 ציין שאינו חושב כלל על אלכוהול ואינו מעוניין "לחזור לזה". הוא ציין שאמנם אינו מעוניין לשוב אל המסגרת בה שהה אך זאת מאחר שהוא מעוניין להינשא, להקים בית וללכת קדימה.

דין והכרעה

אכן, הסקירה המפורטת של השתלשלות ומצב הדברים דלעיל מבהירה את הייחוד שבתיק זה.

ככלל, ענישה נועדת **להרתיע** את הפרט והכלל מביצוע מעשים דומים, **להלום** את חומרת המעשים לסייע בשיקומו של העבריין כשהדבר נדרש ואפשרי, **ולמנוע ממנו מלחזור ולבצע מעשים דומים**, בפרט, כשהאמור במעשים, המסכנים חיי-אדם, את שלום הציבור, את בטחונו או את רכושו.

והנה, קיים קושי ליישם עקרונות אלה על עניינו של הנאשם דכאן. האמור במי שהוא כשיר לעמוד לדין; מי שעשה את מעשי-העבירה כששום סייג לאחריות הפלילית אינו מונע את הרשעתו בדינו. אין טענה כי לא היה שפוי בעת ביצוע המעשה וגם אם נניח שהיה שיכור (כמובנו של מונח זה בסעיף 34ט בחוק העונשין) הרי שברור שהוא גרם לשכרותו בהתנהגותו הנשלטת ומדעת. לפיכך, רואים אותו כמי שעשה את המעשה (סעיף 448(א) רישא לחוק העונשין) במחשבה פלילית (בהיבט ההתנהגותי) ומתוך אדישות (בהיבט החפצי). עם זאת, מובן כי ביצוע מעשי הצתה שוב ושוב בלא מניע (או מטרה) קונקרטיים ורציונליים, דהיינו לא כמעשה אלימות המופנה כלפי אדם ספציפי או כתגובה על פעולה ספציפית של אדם או גוף כלשהו, מלמד הוא עצמו על העושה, כי מניעיו אינם רציונליים אלא כי הם נובעים מדחפים ויצרים בלתי-תקינים, כאשר צריכה מופרזת של אלכוהול שחררה את העכבות אשר מנעו מימושם קודם לכן.

ואכן, הנאשם כאן סובל, אליבא דכולי עלמא, ממוגבלות שכלית וגם מהפרעת אישיות משמעותית. יוצא, אפוא, שיש למצוא קשר בין מגבלותיו הרפואיות (ובהן השכליות והנפשיות) לבין עשיית מעשי-העבירה. גם אם אין בכך כדי לפטרו מאחריות, יש בכך בוודאי להשפיע על שיקולי-הענישה בעניינו. לפיכך, ועל דעת כל המשתתפים בהליך המשפטי נעשה ניסיון רציני ואמיתי לשקמו. דא עקא, שניסיון זה, אשר ארך תקופה ארוכה למדי, נכשל. ראייה מפוכחת תלמד, כי הנאשם עצמו הכשילו. **התקשותו של הנאשם לפעול בדרך אשר גרמה לו להיות מסולק מ"בית גלי" כאשר הדבר עומד בבירור בניגוד לאינטרס האישי שלו היא במידה רבה בלתי-רציונלית.**

דומה, שבמקרה כה מורכב יש בהחלט כדי לאתגר את הטכניקה הגלומה בהבניית שיקול-הדעת השיפוטי בענישה, המפורטת בסימן א'1 שבפרק ו' בחוק העונשין.

הגיעה השעה, אפוא לצעוד במשעול אותו אתגר ולנסות להתאים לנאשם זה עונש, אשר יביא בחשבון את מכלול השיקולים הצריכים לדבר במסגרת פרק הבניית הענישה.

כידוע, העיקרון המנחה בתורת הבניית שיקול-הדעת בענישה הוא עקרון ההלימה, דהיינו כי העונש המוטל יהלום את חומרת מעשה העבירה ואת מידת אשמו של מבצעו. הדרך לקביעת עונש הולם עוברת דרך קביעת מתחם עונש הולם בהתאם לערכים החברתיים שנפגעו פועל יוצא של מעשה העבירה, של מידת הפגיעה בהם ושל מדיניות הענישה הנוהגת וכן של הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה.

לאחר קביעת מתחם העונש ההולם, וככל שלא נמצא שיש לחרוג ממנו לקולה או לחומרה פועל יוצא של שיקולי שיקום או מניעה (בהתאמה) יהא מקום, בשים לב לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה לקבוע את העונש הראוי להיות מוטל.

קביעת מתחם העונש ההולם

הערכים החברתיים המוגנים שבהם פגעו מעשיו של הנאשם הם מובנים מאליהם. המדובר במעשים, אשר מעבר לפגיעתם בקניין הציבורי סיכנו את שלום הציבור ואת בטחונו לנוכח אופייה של האש להתפשט ללא בקרה וללא גבולות מותווים מראש. בכך, סיכנו מעשיו של הנאשם את הערך החשוב של ההגנה על שלום הציבור ובטחונו עוד יותר. **מידת פגיעת המעשים בערכים הללו הינה ממשית.** הרכוש שאותו הצית הנאשם אמנם לא היה יקר-ערך מאד. עם זאת, הסיכון, אשר אותו יצר הנאשם היה ממשי לנוכח מיקום הפחים (ברחובה של עיר).

מדיניות הענישה הנוהגת בעבירות של הצתה איננה מקילה כלל ועיקר. היא מביאה בחשבון את הסיכון הגבוה לנפש לגוף ולרכוש הנשקפת מהצתה בלתי-מרוסנת של רכוש. על כך עמד כב' השופט י' עמית במסגרתו של ע"פ 4311/12 **סורי נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 8.11.12) בציינו כדלהלן:

"רבות נכתב ונאמר אודות חומרתה היתרה של עבירת ההצתה, שתחילתה ידועה 'ואחריתה מי ישורנה', שכן מנהגה של האש להתפשט מבלי יכולת שליטה תוך גרימת נזקים ואף סיכון חיי אדם [...]. הצתה נתפסת כעבירה חמורה, לא רק בשל הסכנה האינהרנטית הטבועה בה, אלא גם בשל המסר העברייני האלים העולה ממנה, מסר שיש בו כדי להטיל אימה ופחד ולפגוע בתחושת הביטחון האישי של הציבור [...]. **לא בכדי קבע המחוקק את העונש המרבי על עבירה זו ל-15 שנות מאסר, אף במקרים בהם לא היתה כל כוונה לפגוע בנכס ציבורי או בבני אדם.**" (ההדגשות אינן במקור)

על מנת לשרטט כדבעי את מתחם העונש ההולם עיינתי בפסיקה רחבה העוסקת בעבירה שעניינה הצתה, בניגוד לסעיף 448 רישא לחוק העונשין. עולה מן הפסיקה שככלל, בנסיבות דומות, אכן מוטלים עונשי מאסר ממשיים לריצוי מאחורי סורג ובריה, כפי שאלו יוצגו בהרחבה להלן. לצד האמור, ניתן בהחלט להסיק כי מנעד העונשים בכגון דא הוא רחב ומשקף היטב את מניעי הנאשם בביצוע המעשה, את אופי הרכוש שהוצת, את היקף הנזק שנגרם ובעיקר, את הנזק הפוטנציאלי כתוצאה מהמעשה. (ראו לעניין זה: ע"פ 8125/15 **פרוקופנקו נ' מדינת ישראל**, פסקה 5, ניתן ביום 19.4.16).

כך למשל, בפרשה שנדונה במסגרת ע"פ 7045/12 **נתנאל נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 13.3.13) דחה בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע, שבמסגרתו הושת על המערער **עונש מאסר בן 12 חודשים לריצוי בפועל**. עונש זה הוטל על יסוד הודאתו של המערער בביצועה של עבירת הצתה **לפי סעיף 448 (א) לחוק העונשין**. עובדות מקרה זה לימדו, כי המערער (**הנעדר עבר פלילי**) הגיע עם אחרים לבילוי במועדון. המתלונן שעבד במקום סירב להתיר להם להיכנס. בתגובה לכך, גמלה בליבו של המערער החלטה להצית את רכבו של המתלונן. לשם כך התקשר המערער לנאשם נוסף בתיק זה וביקש ממנו שירכוש עבורו דלק. לאחר קבלת הבנזין הגיע המערער אל רכבו של המתלונן, שפך אותו על הרכב והצית. כתוצאה ממעשיו נגרם נזק רב לרכב והוא הוכרז כאובדן מוחלט.

בפרשה שנדונה במסגרת ע"פ 6720/16 **מדינת ישראל נ' פלוני** (ניתן ביום 7.3.17) קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה, שבמסגרתו הושת על המשיב עונש מאסר בן 6 חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודות שירות. עונש זה הוטל על יסוד הודאתו של המשיב בביצוען של עבירות שעניינן **הצתה בניגוד לסעיף 448 (א) רישא לחוק העונשין לחוק בניגוד לסעיף 192 לחוק**. עובדות מקרה זה לימדו, כי בת זוגו של המשיב, המתלונן ואדם נוסף נפגשו בביתו של המתלונן, סביב פרויקט מוזיקלי משותף. המשיב התנגד לפרויקט בשל חשד כי בין בת זוגו למתלונן מתנהל קשר רומנטי. המשיב הגיע ברכבו למקום הפגישה והבחין ברכבו של המתלונן וברכבה של בת זוגו החונים זה לצד זה. זעמו של המשיב השתלט עליו והוא גמר אומר להצית את רכבו של המתלונן. המשיב נסע ברכבו לתחנת דלק, שם מילא בקבוק פלסטיק בבנזין, ושב למקום הפגישה. המשיב פתח את רכבו של המתלונן ושפך את הדלק על כיסא הנהג ובאזור ההגה. בהמשך נכנס המשיב לבית, חבט ברצפה באמצעות מוט ברזל שהביא עמו, קילל את המתלונן וקרא לעברו "אתה לא סופר אותי הא?" ו"חבל לסכן משפחות, וגם אני חמום מוח כמוך". המשיב התקרב למתלונן, חבט פעם נוספת עם המוט ברצפה והזהיר את האחרון. בית המשפט המחוזי קבע שמתחם הענישה ההולם עומד על **48-24 חודשי מאסר בפועל**. לצד זאת, מצא כי יש לחרוג במקרה שדנן ממתחם העונש ההלום בשל שיקולי שיקום ממשיים. באופן זה, הושת על המשיב 6 חודשי עבודות שירות. בית המשפט העליון כאמור קיבל את ערעור המדינה על קולת העונש והשית על המשיב **12 חודשי מאסר לריצוי בפועל**, בציינו שערכאת הערעור אינה נוטה למצות את הדין עם המשיב. הוסף, כי "רף הענישה הנוהג בעבירות הצתה אינו אחיד, והוא מהווה ביטוי לשקלול של תוצאות המעשה, פוטנציאל הסיכון לחיי אדם ולרכוש הגלום במעשה, התכנון המוקדם, ועברו הפלילי של מבצע העבירה במקרה הקונקרטי...". הודגש, כי במקרה קונקרטי זה אין להקל ראש בחומרת מעשיו של המשיב, וברי כי מתן ביטוי משמעותי לשיקולי שיקום ולכלל השיקולים לקולת העונש אינו שולל את הצורך בהטלת עונש מאסר בפועל, אשר יהלום חומרה זו.

בפרשה שנדונה במסגרת ע"פ 907/14 **רחמים נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 18.11.14) דחה בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז, שבמסגרתו הושת על המערער **עונש מאסר בן 36 חודשים לריצוי בפועל (הכולל 6 חודשי מאסר מותנה שהופעלו במצטבר)**. עונש זה הוטל על יסוד הודאתו של המערער בביצוען של עבירות שעניינן **הצתה בניגוד לסעיף 448 (א) רישא לחוק העונשין וקשירת קשר לביצוע פשע**, לפי סעיף 499(א)(1) לחוק. עובדות מקרה זה לימדו, כי רכבו של המערער חנה על מדרכה מול ביתה של המתלוננת, ילידת 1938. המתלוננת ביקשה מן המערער שיזיז את רכבו אולם זה ענה לה בגסות. בערב למחרת נפגש המערער עם חברו (קטין) ולאחר שסיפר לו את שאירע קשרו השניים להצית את רכבה של המתלוננת. למחרת בלילה הוציאו השניים את תכניתם אל הפועל; הקטין שפך דלק על גג רכבה של המתלוננת והמערער הציתו, ובכך גרמו לרכב נזקים כבדים.

בפרשה שנדונה במסגרת ע"פ 2745/18 **אבו שארב נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 8.8.18) דחה בית המשפט העליון

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע, שבמסגרתו הושת על המערער **עונש מאסר בן 24 חודשים לריצוי בפועל**. עונש זה הוטל על יסוד הודאתו של המערער (הנעדר עבר פלילי) בביצועה של עבירה שעניינה **הצתה בניגוד לסעיף 448(א) רישא לחוק העונשין**. עובדות מקרה זה לימדו, כי סכסוך התגלע בין משפחת המערער לבין משפחה אחרת המתגוררת ברהט. על רקע הסכסוך האמור, המערער הגיע אל האזור בו מצוי בית המשפחה האחרת, כשברשותו בקבוק המכיל חומר דליק. המערער ניגש אל פנצ'רייה שהייתה בסמוך לבית ושפך את החומר הדליק ברחבי הפנצ'רייה, לרבות על צמיגים שהיו במקום. האש אחזה בצמיגים, בצידוד ובמכולת המשרד של הפנצ'רייה.

בפרשה נוספת שנדונה במסגרת ע"פ 7887/12 **שאול נגד מדינת ישראל** (ניתן ביום 24.4.13) דחה בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב, שבמסגרתו הושת על המערער (לאחר שמיעת ראיות) **עונש מאסר בן 30 חודשים לריצוי בפועל**. עונש זה הוטל על המערער בגין ביצועה של עבירה שעניינה **הצתה בניגוד לסעיף 448(א) רישא לחוק העונשין**. עובדות מקרה זה לימדו, כי המערער השליך שני בקבוקי פלסטיק בוערים לעבר מגרש, בו היו מאוחסנים פריטים רבים השייכים למי שעמו היה לו סכסוך מתמשך. כתוצאה ממעשיו נשרף ציוד רב השייך למתלונן ושותפו.

ראו בנוסף: ע"פ 8435/17 **נפתלי נ' מדינת ישראל, פסקה 13** (ניתן ביום 7.4.19); ע"פ 7139/13 **צקול נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 23.1.14); ע"פ 2360/12 **פלוני נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 1.8.12); ע"פ 4540/17 **ברכאת נ' מדינת ישראל** (ניתן ביום 22.2.18).

נעבור כעת לבחון את **הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה**, אשר לטעמי הינן בעלות משקל קרדינלי בענייננו. רשימה של הנסיבות העיקריות המשפיעות על רוחב מתחם הענישה מנויות בסעיף 40ט (אף כי כזכור, בהתאם לסעיף 40יב לחוק רשאי בית-המשפט להביא בחשבון שיקוליו נסיבות נוספות אשר לא נזכרו ברשימה הנ"ל). **מעשהו של הנאשם היה מתוכנן עד כמה שניתן לייחס לביצוע מעשה בלתי-רציונלי לחלוטין המבוצע תחת השפעת אלכוהול תכנון**. הנאשם ביצע את מעשה העבירה לבדו. **כתוצאה ממעשה העבירה עלול היה להיגרם נזק גדול (אף כי לא מתוכנן) לגוף ולרכוש**. בפועל, נגרם נזק מוגבל למכולות-האשפה. נזק זה הוערך כעומד על כמה אלפי שקלים. הנאשם עשה את שעשה, בין השאר על רקע ליקוי נפשי ושתיית אלכוהול מופרזת. יכולתו של הנאשם להבין באופן מלא את הפסול שבמעשיו או את משמעותם או להימנע מלבצעם נפגעה במידת מה בשל מצבו הנפשי ומצבו הקוגניטיבי.

בהתחשב במכלול האמור לעיל, סבורני שראוי לקבוע לאירוע נשוא תיק זה מתחם עונש הולם הנע בין **15 לבין 30 חודשי מאסר לריצוי בפועל לצד עונשים נלווים**.

משנקבע מתחם הענישה ההולם, הגיעה השעה לבחון את השאלה, האם ראוי, לנוכח ייחוד מסוים בעניינו של הנאשם, לסטות ממתחם העונש ההולם לקולא בהתחשב בסיכויי להשתקם.

סבורני, **שתסקיריו של שירות המבחן, ממצאיו ומסקנותיו מסירים, למעשה, מעל הפרק את האפשרות לסטות מהמתחם שנקבע מטעמי שיקום**. אין ניתן לומר על הנאשם שהוא משוקם. אין ניתן לסמוך טענה שכזו על תסקיר שירות המבחן. גם אי-אפשר ללמוד מתקופת התאקלמות טובה יחסית במוסד הטיפול בו שהה הנאשם על שיקום.

בוודאי שאין ניתן לסמוך זאת על התנהלותו בסוף דרכו במוסד, התנהלות אשר הביאה לסילוקו הימנו. יש לזכור שהשירות, האמון על הערכת פרוגנוזה שיקומית הביע דעה נחרצת למדי בעניינו של הנאשם: צוין, כי מזוהה נסיגה משמעותית בהתנהלותו של הנאשם ובמידת שיתוף הפעולה שלו עם גורמי הטיפול, מה שבא לידי ביטוי באי היענות להנחיות הטיפוליות, התנגדותו לשילובו ביחידת "תכנים" כנדרש, ובהפרת תנאי השחרור וכללי הטיפול של מסגרת "בית גלי". צוין, כי מתחזקת ומתבססת ההערכה שהנאשם מתקשה לגייס כוחות לתהליך השינוי הדורש השקעת משאבים תפקודיים ורגשיים לצד קושי משמעותי להיענות לכללים של מסגרת טיפולית. לפיכך, ומאחר שמאז הפנייתו לראשונה אל שירות המבחן בשנת 2017 ועד היום לא חל שינוי או התקדמות מבחינת יכולתו להיענות להליכי הטיפול והשיקום, צוין השירות, כי מיצה את יכולתו לסייע לנאשם. המלצתו העונשית של השירות איננה כוללת המלצה טיפולית או שיקומית כלשהי. אכן, גם אם נייחס את אי ההצלחה למגבלותיו הנפשיות והשכליות של הנאשם, לא נוכל לקבוע כי סיכויי לשיקום הינם טובים, כרגע.

יוצא, אפוא, שעונשו של הנאשם צריך שייגזר בתוככי מתחם הענישה הנ"ל.

בבואי להתאים לנאשם את עונשו, אתחשב בשיקולים, אשר נמנו בסעיף 40 לחוק. נשיאת עונש מאסר היא בוודאי קשה לנאשם (חרף הרשעותיו הקודמות וריצוי עונשי מאסר ממשיים בעבר); בני-משפחתו של הנאשם (אמו ואחותו כמו גם ארוסתו) בוודאי ייפגעו מוראלית כתוצאה מריצוי מאסר ארוך נוסף. התרשמתי בדיון גופו כי סבל רב נגרם לארוסתו פועל יוצא של החזקתו במעצר. כתוצאה מההרשעה וביצוע העבירה נמצא הנאשם ניזוק; הוא נעצר למשך תקופה ארוכה, שהה במוסד שיקומי תחת עינם הבוחנת של המטפלים במקום. הנאשם נטל אחריות על מעשיו (רק בשלבי ההליך המשפטי ולא בחקירה); הוא עשה מאמצים לחזור למוטב אף כי מאמצים אלו לא נשאו את הפרי המבוקש. לא שמעתי על מאמצים מצדו לתקן את תוצאות המעשה או לפצות. הנאשם חסך זמן שיפוטי ניכר עת הודה במעשיו והביע בהודאה חרטה וצער על המעשים. נסיבות חייו לא היו פשוטות כמפורט בתסקיר שירות המבחן. עברו הפלילי מכביד. הוא כולל את הרשעתו הקודמת משנת 2016 שבגינה הוא ריצה מאסר ממושך אך חזר לסורו זמן קצר לאחר שחרורו מהמאסר; הוא הורשע בעבירות של איומים, סחיטה והיזק בזדון לרכוש בשנת 2014 ונשא בשל כך מאסר בן 12 חודשים (לאחר הפעלת עונש מותנה); כן הורשע בשנת 2010 בעבירות פריצה וריצה בשל כך ב-9 חודשי מאסר; בשנת 2006 נדון בגין עבירה נוספת של איומים וגם בגינה ריצה מאסר בן 5 חודשים.

לנוכח המכלול, ובלא בהתעלם ממצבו הנפשי והשכלי של הנאשם, מצאתי לנכון לגזור לו עונשים כדלקמן -

(א) 20 חודשי מאסר לריצוי בפועל.

(ב) **הפעלה של 10 חודשי מאסר (מתיק פלילי 15-10-20660) כשמחציתה של תקופה זו תרוצה במצטבר לתקופה המוטלת היום ומחציתה תרוצה בחופף לה.** הטעמים לחפיפה - מצבו הבריאותי - הנפשי והשכלי של הנאשם וכן העובדה שהנאשם שהה בתנאים מגבילים במוסדות שונים תקופה ארוכה מאד וכן הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה שבמהלכו לא עבר עבירות נוספות (ראו לעניין אופן הפעלת העונש המותנה, למשל: ע"פ 8435/17 נפתלי נ' מדינת ישראל, פסקה 15, ניתן ביום 7.4.19).

(ג) 12 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים לבל יעבור עבירה של הצתה בניגוד לסעיף 448(א) לחוק העונשין.

יוצא, אפוא, כי על הנאשם מוטל **עונש מאסר לריצוי בפועל בן 25 חודשים. עונש זה ירוצה בניכוי תקופות מעצרו הסגור, ובכללן תקופת המעצר שהחל ביום מעצרו הנוכחי (ביום 8.12.19).**

זכות ערעור כחוק.

ניתן היום, ב' שבט תש"פ, 28 ינואר 2020.